

EUL CA NUCLEU AL PERSONALITATII

De-a lungul timpului, asupra personalitatii au fost elaborate o multitudine de teorii. Fie ca se numesc pozitivistice, psihanalitice, personaliste, existentialiste, umaniste, dinamiste, factoriale, socioculturale, fie ca interpreteaza omul ca fiinta re-activa sau pro-activa, fie ca se concentreaza asupra descoperirii si inventarierii elementelor componente ale personalitatii sau ca au o deschidere mai mare spre social, spre ceilalti oameni, toate incearca sa surprinda esenta personalitatii, originalitatea si unicitatea sa. In personalitatea integrala a omului, perceputa ca personalitate concreta si ca ideal al realizarii, semnificatie au nu atat insusirile, ci modul particular de integrare si utilizare comportamentala a acestora.

O mare importanta are ce este omul in realitate, ce crede el ca este, ce doreste sa fie, ce gindeste despre altii, ce considera ca gandesc altii despre el, comportamentul sau manifestat fiind in functie de unul sau altul dintre aceste elemente sau de modul particular de integrare si functionare a acestora.

In personalitatea totala a omului exista mai multe fatete:

1. personalitatea reala PR
2. personalitatea autoevaluta PA
3. personalitatea ideala PI
4. personalitatea perceputa PP
5. personalitatea proiectata Ppro
6. personalitatea manifestata PM

1. Personalitatea reala PR

- ansamblul proceselor, functiilor, insusirilor si starilor psihice de care dispune omul la un moment dat si pe care le poate pune oricind in disponibilitate
- totalitatea elementelor biologice, psihologice si sociale, relationate si integrate intre ele – fiinta biopsihosociala
- 2 dimensiuni:
 - dim. Intrapersonala, psihoindividuala – totalitatea insusirilor, predispozitiilor, atitudinilor, gindurilor si montajelor psihice proprii
 - dim. Interpersonala, psihosociala – ansamblu de insusiri rezultate prin interiorizare, din confruntarea individului cu alte personalitati, cu alte stiluri comportamentale

2. Personalitatea autoevaluatora PA

- totalitatea reprezentarilor, ideilor, credintelor individului despre propria sa personalitate – imaginea de sine
- imaginea de sine se origineaza nu doar in personalitatea sa reala, ci si in alte fatete ale ei – personalitatea ideala, manifestata sau proiectata
- imaginea de sine este in functie de capacitatea de cunoastere de sine a omului
- exista situatii de suprapreciere si de subapreciere a propriilor insusiri si trasaturi, de dilatare sau de ingustare a lor

3. Personalitatea ideala PI

- cea pe care individul doreste sa o obtina
- se refera la ceea ce ar dori individul sa fie, cum ar dori sa fie
- reprezinta personalitatea proiectata in viitor, idealul ce trebuie atins, modelul pe care individul si-l propune sa-l construiasca in decursul vietii sale
- il impulsioneaza pe individ spre cautare
- are valoare de scop si mai ales de ghid orientativ in raport cu conduita individului
- discrepanta marcata intre real si dorit, intre existent si dezirabil, ar putea duce, in timp, la instalarea unor dereglari si perturbari psihocomportamentale

4. Personalitatea perceputa PP

- ansambul reprezentarilor, ideilor cu privire la altii – imaginea despre altii
- imaginea despre altul si mai ales corectitudinea sau incorectitudinea acesteia sint in functie de capacitatea persoanei cunoscute de a se exterioriza si de capacitatea persoanei cunoscatoare de a descifra esentialul in informatiile care I se ofera
- imaginea despre altii este o creatie proprie a persoanei cunoscatoare, deci ea va fi influentata si va depinde maximal de posibilitatile si limitele psihofiziologice ale celui ce cunoaste, de scopul, motivatiile, de felul de selectiune si structurare a indicilor perceptivi, de cliseele si stereotipiile perceptivice ce deformeaza judecata personala

5. Personalitatea proiectata PPro

- ansamblul gindurilor, sentimentelor, aprecierilor pe care crede un individ ca le au ceilalti asupra sa
- ce cred eu ca gindesc altii despre mine
- implica ghicirea alegerilor sau respingerilor facuta de o alta persoana sau de intregul grup referitoare la sine, pp. un gen de empatie, de transpunere in starile psihice ale altcuiva
- este imaginea cea mai nesigura, mai neverificabila ca valoare de cunoastere

6. Personalitatea manifestata PM

- ansamblul trasaturilor si insusirilor ce-si gasesc expresia in modalitatile particulare, proprii, specifice de exteriorizare si obiectivare comportamentala
- cuprinde aspecte din fiecare fateta a personalitatii, fie toate fatetele articulate si integrate intre ele
- manifestarea personalitatii este dictata atiti de interioritatea psihica a individului cit de de particularitatile si cerintele situationale in care acesta actioneaza
- este punctul de intersectie intre individual si social, intre interioritatea psihica a individului si normativitatea societatii; se pot produce confluente, armonizari, dar si disocieri, dezacorduri

In urma procesului de cristalizare si solidificare a fatetelor personalitatii apar **urmatoarele tipuri de personalitate :**

1. Tipul unitar si armonios dezvoltat
2. tipul instabil
3. tipul dedublat
4. tipul accentuat

1. Tipul unitar si armonios dezvoltat

- se caracterizeaza prin coerenta si concordanta de sens a tuturor fatetelor personalitatii
- omul a carui personalitate autoevaluata este in concordanta cu cea reala, isi elaboreaza imagini corecte, foarte apropiate de adevar, despre ceilalti

2. Tipul instabil

- se caracterizeaza prin actiunea independenta, necorelata si nesistematica a fatetelor personalitatii
- instabilitate generalizata intre fatetele personalitatii si in interiorul fiecareia dintre ele
- uneori personalitatea ideala este intr-un mare decalaj fata de cea reala, alteori se apropie de aceasta
- imaignea despre altii se schimba destul de frecvent, fara motive intemeiate
- uneori imaginea de sine este mult si nejustificat dilatata, alteori este nepermis de ingustata, tendintele de supraapreciere si cele de subapreicere inlocuindu-se cu rapiditate unele pe altele
- isi traieste dramatic propria sa existenta, fiind, in acelasi timp, greu acceptat si tolerat de ceilalti, creindu-si siesi si celorlalti grave probleme de adaptare si integrare sociala

3. Tipul dedublat

- marcante discrepante intre interior si exterior, latent si manifest, real si imaginar, esenta si aparenta

- dedublarea se poate realiza atat in interiorul fiecărei fatete a personalitatii, cit si intre acestea:
 - una poate sa fie imaginea de sine a individului pe care acesta si-o atribuie in mod efectiv, cu care se identifica, in care crede, cu care este de acord si cu totul alta imaginea de sine pe care, dintr-un motiv sau altul, o afiseaza
 - una poate sa fie imaginea intima despre cineva si cu totul alta cea facuta cunoscuta acestuia
 - sint oamenii care una gindesc si alta spun, una gindesc, spun si alta fac

4. Tipul accentuat- se caracterizeaza prin accentuarea uneia sau alteia dintre fatetele personalitatii, care uneori le subordoneaza pe toate celelalte, alteori le anuleaza

- sint persoane la care conteaza ce sint in realitate, nu ce cred altii despre aceasta
- la alte persoane, imaginea de sine mult hipertrofiata absoarbe si subordoneaza toate celelalte aspecte ale personalitatii
- exista persoane care isi atribuie insusiri pe care nu le au si nici altii nu I le recunosc
- sint si persoane care neglijindu-se pe sine, se comporta asa cum cred ele ca asteapta altii sa se comporte
- se ajunge la o saracire, simplificare si unilateralizare a personalitatii, la inchistarea ei intr-o serie de scheme comportamentale rigide, stereotipe care accentueaza si uneori chiar falsifica personalitatea

Una dintre probleme cu care se confrunta psihologia este descoperirea elementului central, fundamental al personalitatii, care determina unitatea, instabilitatea, dedublarea si accentuarea personalitatii.

S-a ajuns la concluzia ca **“nucleul” personalitatii** il reprezinta Eu-I, cu toate laturile lui: Mine, Sine, Sinea.

In abordarea istorica a Eului, conceptiile despre Eu au parcurs **4 etape:**

1. etapa psihofilozofica (pina la 1900)
2. etapa psihanalitica si interactionista (1900-1940)
3. etapa autonomista si umanista (1940-1980)
4. etapa psihosociala (din 1980 pina in prezent)

1. Etapa psihofilozofica

Bergson

- Exista 2 forme de multiplicitate a starilor de constiinta – numerica si calitativa
- Exista 2 aprecieri distincte ale duratei – omogena si heterogena

- Exista un **Eu profund, fundamental** – nu este in nici un raport cu cantitatea, starile de constiinta din care este compus fiind calitati pure
- **Eul secund , eul social** – raportat la exigentele vietii sociale, umbra Eului fundamental
- Dat fiind faptul ca mare parte din timp noi traim exterior noua insine, mai mult in spatiu decit in timp, mai mult pentru lumea exterioara decit pentru cea interioara, perceperea propriului nostru Eu fundamental devine extrem de dificila, acesta fiind perceput ca Eu social

James

- Eul ca obiect al cunoasterii
- Eul ca subiect al cunoasterii
- Eul este analizat dupa urm. schema:
 - Elementele sale integrante: Eul material, Eul social, Eul spiritual
 - Sentimentele si emotiile provocate de Eu sau constiinta valorii sale – multumire, nemulumire, orgoliu, suficienta, vanitate, amor propriu, modestie, umilinta
 - Actele prin care Eul tinde sa se afirme si sa se apere – instinctele de conservare, de expansiune, de aparare

2. Etapa psihanalitica si interactionista

Freud

- Eul apare prin diferentierea SINELUI in contact cu realitatea exterioara, este o excrescenta a Sinelui
- Eul este o veriga intermediara intre Sine si realitate – pe de o parte, Eul tine sub control tendintele instinctive, brutale ale sielui, iar pe de alta observa lumea exterioara si cauta cele mai propice ocazii de satisfacere a tendintelor inconsciente

Mead

- Originea sociala a Eului – eul nu exista de la nastere, ci se constituie progresiv in experienta si activitatile sociale
- Comunicarea este cel mai important mecanism psihologic prin care se construiește Eul
- Proprietatile Eului:
 - Obiect pentru el insusi, fapt care il diferentiaza de alte obiecte si corpuri
 - Relational – nu exista decit in relatie cu ceilalti membri ai grupului cu care interactioneaza
 - Ansamblu de atitudini sociale preluate de la ceilalti
 - Unicitate
- Operarea distinției dintre Mine, Eu, Sine
 - Minele

- este fiinta biologica a omului, ansamblul de atitudini bine organizat si structurat in individ ca urmare a contactelor sale interpersonale
- personaj conventional care exista intotdeauna si permite individului sa intre in experienta altora
- Eul
 - este reactia organismului (a Minelui) la atitudinile altora
 - o forma de adaptare a Minelui la solicitarile sociale
- Reactia Eului poate fi comuna, conformista dar si noua, deosebita, novatoare in raport cu cele de pina atunic
- Eul poate dispune de Mine, dar nu la intimplare
- Minele si Eul sint aspecte distincte, dar corelative: Minele este structura ca se exprima prin EU, iar Eul este expresia structurii
- Minele si Eul constituie impreuna Sinele, adica personalitatea individului
- Conceptul de Eu total, unificator, complet este compus dintr-o serie de parti sau Euri complementare
 - Structura Eului reflecta structura societatii
 - De regula, se exprima acea fateta care este necesara, corespondenta tipului de relatii sociale in care este implicat individul
 - Cind unitatea Eului complet se distruge, cind Eul se disociaza sau se dedubleaza in Euri complementare, asistam la degradarea personalitatii

3. Etapa autonomista si umanista

- Eul dispune de autonomie in raport cu celelalte fatete ale personalitatii si cu mediul inconjurator
- Eul este autonom atit prin originea, dar si prin functionarea sa
- Eul este innascut, ca si Sinele, dar se va diferentia treptat de el
- Accent pus pe adaptare

Maslow

- Redimensionarea locului si rolului Eului in structura personalitatii
- Se ia in considerare Eul omului normal, care este membru intr-o anumita societate, este implicat si tb. Sa faca fata unei multitudini de relatii sociale, politice, economice etc.
- Se ajunge la forme superioare de Euri
- Eul autoactualizat, care ajunge la realizarea de sine

Rogers

- Eul autentic, netrucat, nemascat

4. Etapa psihosociala

- Expansiune extraordinara a problematicii Eului in perimetrul preocuparilor stiintifice
- Redescoperirea Eului a fost impulsionata de:
 - Necesitatea interpretarii situationale si interrelationale a ului
 - Nevoia plasarii centrului de greutate spre implicatiile practice ce vizeaza direct existenta concreta a oamenilor
 - Necesitatea iesirii din propria matca si raportarea la alte domenii de cercetare

In definirea Eului, domeniul cel mai controversat il constituie natura psihica a Eului, eul fiind considerat in acelasi timp simtire sau gindire, emotie sau reflexie.

Opinii comune mai multor curente:

- Eul este considerat ca un fapt de constiinta, o constiinta reflexiva, insotita deci de gindire
- Desi se vorbeste de constiinta imediata sau de cea superioara, in cazul Eului este vorba de constiinta de sine
- Esential pentru individ este intentionalitatea sa, orientarea spre realizarea scopurilor
- Momentul alegerii, al deciziei implica ratiunea

Tendinta generala este aceea de a conserva constiinta si gindirea in structura psihica a Eului.

Gindirea, reflexivitatea, intentionalitatea sint procese prin care omul se cunoaste pe sine si apar ca elemente primordiale ale omului.

In momentul de fata, Eul este conceput ca ca organizator al cunoasterii si ca reglator al conduitei dispunind insa de o puternica baza afectiva-emotionala.

Eul este un construct sintetic si personal care izvoraste din simtire, urca la reflexie si se exprima in conduita, fiind sustinut permanent afectiv-motivational.

Prin intermediul unui asemenea construct, individul se conceptualizeaza pe sine insusi, se evalueaza si isi anticipa comportamentul.

Constiinta este infrastructura Eului, in timp ce Eul este suprastructura constiintei; constiinta duce la aparitia Eului, reprezentind una dintre premisele sale fundamentale, Eul este creator de o noua constiinta, in sensul ca o data aparut ridica constiinta la un nivel superior de vivacitate, optimalitate si adaptabilitate.

Eul isi trage seva din constiinta, gesteaza in cadrul ei, isi sudeaza treptat propriile-I componente, dar o si controleaza, introduce ordinea, ii integreaza starile, experientele, ii da un sens, o directioneaza, iar in cele din urma o depaseste.

GOLU

Termenul de ‘‘Eu’’ are un sens diferit de cel in care este utilizat in psihanaliza; daca in psihanaliza el semnifica o instanta particulara a personalitatii, in contextul de fata el desemneaza chintesenta intregului proces de devenire si integrare a personalitatii.

Eul este ceea ce diferentiaza, individualizeaza, da consistenta ontologica si delimitare, prin autodeterminare si autoinchidere, personalitatii in raport cu mediul.

Trasaturile Eului sint:

- Reflexivitatea – Eu sint Eu, nu tu, el sau ei
- Adresabilitatea – eu ma raportez la cei din jur, la lume, ca Eu
- Transpozabilitatea – Eu ma compar cu altii si ma transpun in situatia lor
- Teleonomia – orientarea spre scopuri

Structurarea personalitatii la nivelul Eului se realizeaza printr-o corelare dinamica si complexa a constiintei despre lumea externa si a constiintei de sine, in tot cursul ontogenezei.

Ca nivel functional-specific, Eul incepe sa se manifeste in jurul varstei de 3 ani, cind in plan psihologic intern se produce o restructurare calitativa care face posibila autoraportarea (reflexivitatea).

Pina la varsta de 3 ani, copilul se raporteaza la sine ca la o alta persoana, vorbeste despre sine la persoana a treia.

Prima manifestare a Eului va consta in trecerea copilului din ipostaza pasiva de obiect in cea activa de subiect; se accentueaza propria identitate.

Dpdv structural, Eul include 3 componente intercorelate si reciproc integrate:

- **Eul corporal** – imaginea valorizanta a mediului intern al organismului si a constitutiei fizice, trairile afective legate de acestea
- **Eul psihologic** – imaginea despre propria organizare psihica interna, trairile afective legate de aceasta, motivatia – nevoia de autorealizare, de autoperfectionare
- **Eul social** – imaginea despre locul si rolul propriu in societate, sistemul valorilor sociale interiorizate si integrate, motivele sociale, motivele de statut, sentimentele sociale, vointa de integrare sociala

Golu – in functie de gradul de elaborare a acestor trei componente, rezulta 4 profile de baza ale Eului:

1. **somatic** – dominanta in cadrul Eului a componentei bioconstitutionale, narcisismul fiind o forma particulara a acestei relatii;

2. **spiritual** – dominanta in cadrul Eului a componentei psihice, a centrarii pe cunoastere, creatie;
3. **social** – dominanta in cadrul Eului a componentei sociale, cu centrarea pe nevoia de statut, prestigiu sau pe motivatia supraordonata binelui general;
4. **mixt** – relativ echilibrata integrare a 1, 2, 3.